

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Дивовижні сліди на древніх цеглинах з Меджибізького замку : веб-сайт. Режим доступу: <https://mezhibozh.com/дивовижні-сліди-на-древніх-цеглинах-з/>. Дата публікації: 02.04.2022. (дата звернення: 18.05.2022).
2. «Досє лютої дружби» – виставка плакатів Ю. Гончаренка : веб-сайт. Режим доступу: <https://mezhibozh.com/досє-лютої-дружби-виставка-плакати/>. Дата публікації: 07.05.2022. (дата звернення: 18.05.2022).
3. Екскурсійні виїзди з Хмельницького до Межибожа щовівторка о 10:00 : веб-сайт. Режим доступу: <https://mezhibozh.com/екскурсіїні-виїзди-з-хмельницького-д/>. Дата публікації: 24.04.2022. (дата звернення: 18.05.2022).
4. Западенко Ігор. FORTE CULTURA розгортає співробітництво з Україною заради культурної спадщини: веб-сайт. Режим доступу: <https://mezhibozh.com/forte-cultura-розгортає-співробітництво-з-украї/>. Дата публікації: 22.04.2022. (дата звернення: 18.05.2022).
5. Маскувальні сітки передані на блок пости нашої громади! : веб-сайт. Режим доступу: https://mezhibozh.com/__trashed/. Дата публікації: 05.03.2022. (дата звернення: 18.05.2022).
6. Меджибізький замок: життя перемагає : веб-сайт. Режим доступу: https://mezhibozh.com/__trashed-3/ Дата публікації: 16.03.2022. (дата звернення: 18.05.2022).
7. Нові виставки фронтових фото та іконопису надихають на боротьбу до перемоги України : веб-сайт. Режим доступу: <https://mezhibozh.com/нові-виставки-фронтових-фото-та-іконо/> Дата публікації: 30.03.2022. (дата звернення: 18.05.2022).
8. Поїздка бійців ЗСУ до Меджибізького замку : веб-сайт. Режим доступу: <https://mezhibozh.com/поїздка-бійців-зсу-до-меджибізького-з/>. Дата публікації: 03.04.2022. (дата звернення: 18.05.2022).
9. Створено Інструкцію зі швидкого реагування для музеїв : веб-сайт. Режим доступу: <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/2127/> Дата публікації: 19.03.2022. (дата звернення: 18.05.2022).
10. Три тисячі Великодніх пасочок з Меджибізької громади передали бійцям на фронт : веб-сайт. Режим доступу: <https://medzhibizka-gromada.gov.ua/news/1650455818/>. Дата публікації: 20.04.2022. (дата звернення: 18.05.2022).

Валентина Надольська
м. Луцьк

**ЗАМКОВІ КОМПЛЕКСИ КРАЇН ЄВРОПИ ЯК ПОПУЛЯРНИЙ ОБ'ЄКТ
ТУРИЗМУ**

Анотація: У статті визначається місце замкових комплексів у світовій та європейській культурній спадщині; характеризуються основні види туристичної активності, які пов'язані з замковими комплексами: історичні реконструкції, різноматимичні фестивалі, святкові і ділові заходи.

Ключові слова: культурна спадщина, об'єкти матеріальної спадщини, пам'ятки, замки, Європа, культурний туризм, діловий туризм.

Сьогодні, коли глобалізація та універсалізація соціальних процесів супроводжуються спрощенням культурних форм, актуалізується увага до культурної спадщини, що демонструє властиве людству прагнення до прекрасного. Попередні покоління створили величезну кількість типологічно різних за змістом, значенням і формою пам'яток (творів архітектури, монументальної скульптури й живопису та ін.), ансамблів, визначних місць. Більше тисячі унікальних об'єктів (станом на 2021 р. – 1121 об'єкт, зокрема, 869 культурних, 213 природних і 39 змішаних) [14], що вважаються надбанням усього людства, отримали статус Світової спадщини та включені до реєстру Світової культурної спадщини ЮНЕСКО. Майже половина об'єктів зі списку матеріальної культурної спадщини

ЮНЕСКО розташовані на території Європи. Італія, Іспанія, Франція, Німеччина перебувають на початку реєстру країн із найбільшою кількістю таких об'єктів (Італія – 53 об'єкта, Іспанія – 46, Франція – 43, Німеччина – 42 та ін.).

Культурна спадщина Європи відрізняється великим різноманіттям і відтворює усі етапи історичного розвитку цієї частини світу. Культурна спадщина первісної епохи представлена у регіоні такими об'єктами, як печера Ляско (Франція), петрогліфи печери Валь-Камоніка (Італія), печера Альтаміра (Іспанія), мегалітичні споруди Стоунхендж та Ейвбері (Велика Британія); Стародавньої Греції – руїни міста Дельфи, ансамбль Афіньського акрополя, монастирі Метеори, місто Родос та ін.; Стародавнього Риму – вілла Адріана в Тіволі, археологічні комплекси Помпеї та Геркуланум, античні Сіракузи та ін.; середньовічної Європи – Шпаєрський собор (Німеччина), Шартрський собор (Франція); епохи Відродження – історичний центр Флоренції, міста Венеція, Рим, Верона, Сієна, Піза та ін.; Нового часу – палацово-парковий ансамбль у Версалі, палаци та парки Потсдама і Берліна; Новітньої доби – роботи Гауді в Барселоні, місто Гавр (Франція), Ретійська гірська залізниця, а також концтабір Аушвіц, включений до реєстру світової спадщини задля застереження про жахливі наслідки нелюдності, з метою привернення уваги молодих поколінь до проблем нацизму та дискримінації [14].

Серед артефактів культури, накопичених упродовж історичного розвитку Європи, які стали невід'ємними цінностями даного регіону, особливу групу складають замкові комплекси. Замок – це укріплене житло феодала доби середньовіччя з оборонними, господарськими, культовими і т. ін. будівлями, зазвичай, оточене високим кам'яним муром з кількома вежами [7]. Як будівля (або комплекс будівель), він поєднує в собі житлові та оборонно-фортифікаційні функції. В Європі донині збереглася велика кількість замків, які є визнаними пам'ятками історії та культури. Окремі з них внесені до списку Світової культурної спадщини (Велика Британія – 5, Німеччина – 1, Італія – 1, Польща – 1, Чехія – 2, Швейцарія – 3), більшість – є складовою європейської та національної матеріальної спадщини [8].

Матеріальна спадщина Європи, і замки як її складова, є основним об'єктом культурного туризму, спрямованого на вивчення історико-культурної спадщини і традицій різних народів та країн. Культурні характеристики останніх є важливими маркерами, що впливають на привабливість туристичного напрямку для різних груп і категорій туристів. Замки користуються особливою популярністю у туристів. Як показало опитування, проведене серед людей віком від 16 до 60 років, чим більш величний і старовинний замок, тим більшу цікавість він викликає в аудиторії [1].

До традиційних екскурсій, які проводяться для різних категорій туристів і відвідувачів у замкових комплексах, в останні десятиріччя додаються нові атрактивні заходи, що дозволило вченим серед інших видів культурного туризму виділити як окремий – замковий туризм [10].

Серед них – історичні реконструкції. Це не лише відновлення за допомогою сучасних методів історичної науки з використанням археологічних, образотворчих і письмових джерел зовнішнього вигляду і конструкції об'єктів, яке базоване на їх фрагментах, залишках та існуючій історичній інформації (науково-дослідницька робота та процес створення об'єктів). Це також діяльність, спрямована на відновлення історичних подій та побуту в комплексі та наживо. Історична реконструкція пов'язана з історичним фехтуванням, стрільбою з лука та арбалета, історичним танцем, рольовою грою, косплеєм, бардівською та менестрільською

піснями та ін. На відміну від рольової гри, історична реконструкція вимагає повної історичної достовірності.

Представлення історичних реконструкцій у замках Європи робить їх ще більш привабливими для відвідувачів. Британська федерація лицарських змагань відродила турніри, що проводяться за правилами, написаними ще у часи Річарда Левине Серце в одному з найгарніших замків Великої Британії – Чілем. У Франції найбільш відомі турніри у замку Фужер. У старовинному замку Medieval поблизу Барселони влітку кілька разів на місяць з незмінним успіхом відбувається турнір середньовічних лицарів, які ведуть поєдинки честі за звільнення безневинно заточеної в клітку жінки. Лицарі одягнені в справжні обладунки тих далеких часів, б'ються на справжніх шаблях та ножах. Граф із графінею урочисто сидять у середині зали та вітають глядачів десятками мовами [11]. Поблизу руїн готичного замку, побудованого у XV ст. в Ліві (Польща) традиційно проводяться загальнопольські лицарські турніри. Демонстрації історичних лицарських змагань дозволяють усім бажаючим познайомитися з усіма тонкощами лицарського ремесла. Соколине шоу, показові бої лицарів, стрільба з лука, катапульти, метання списів та бойових сокир входять до програми лицарського турніру, що відбувається щороку у середньовічному замку Катценеленбоген у Рейнській долині замків ФРН.

Реконструкції банкетів проводяться в ірландському замку Бунратті. На подвір'ї перед замком гостей зустрічає волинник, одягнений у середньовічний одяг. Актори, одягнені в одяг тих часів, розповідають про історію цього краю, співають старовинні ірландські пісні, акомпануючи собі на арфі та скрипці. Замок був відновлений із збереженням первісного середньовічного вигляду. У нинішньому інтер'єрі точно відтворено не лише архітектурну своєрідність, а й меблі та внутрішнє оздоблення: довгі столи, збиті з дошок, і такі ж довгі лавки. Дівчата, які щойно співали та грали, накривають на стіл, міняють страви у перервах між виконанням пісень, підливають гостям вино [11].

Для масового глядача в Пред'ямському замку (Словенія) створюються реконструкції військових битв, середньовічних турнірів, старовинних обрядових свят, у яких із задоволенням беруть участь туристи із різних країн.

Історичні реконструкції у замкових комплексах зазвичай супроводжуються «середньовічними ярмарками» – народними святами з автентичною середньовічною атмосферою. До їх програм входять театральні вистави, музика та танці того часу. Тут працюють ремісники, продавці різних натуральних продуктів. Створюються всі умови для того, щоб турист не лише заплатив за вхід, а ще й поїв та купив сувеніри.

Бажання взяти участь у розважальній, музичній або іншій події призвели в останні десятиріччя до активного розвитку в Європі подієвого туризму. Тому в європейських замках з'явилася й активно використовується така форма взаємодії з відвідувачами як фестиваль. Фестиваль є урочистим дійством з широким колом учасників, на якому відбувається показ і огляд різних видів мистецтва або робіт, виконаних учасниками студій, гуртків, ансамблів інших творчих груп. Фестиваль – це одна з найпопулярніших і найцікавіших форм проведення свята. За допомогою цього масового заходу можна привернути увагу широкої громадськості. А за допомогою тематики фестивалю можна варіювати цільову аудиторію. Даний захід завжди супроводжується великим скупченням зацікавлених людей, атмосферою свята, яка об'єднує присутніх позитивними емоціями [2, с. 2].

Метою фестивалів є залучення якомога більшої кількості відвідувачів у замки, міста, популяризація певної історичної, краєзнавчої, мистецької та ін.

проблематики, підтримка сталих народних традицій, розвиток туризму в регіонах [4, с. 29]. Фестивальні заходи популяризують регіон, місто, конкретне місце (дестинацію), залучають зацікавлених туристів. У сучасних умовах фестивальний туризм – відвідування фестивалів і конкурсів, костюмованих свят, спортивних змагань – став одним із різновидів подієвого туризму загалом і посів вагоме місце у рекреаційному русі. Історичні пам'ятки, народні традиції і звичаї народів, архітектура пам'яток, гастрономічні особливості національної кухні – все це приваблює туристів [3, с. 162].

Фольклорний фестиваль став однією із візитівок замку Варпалота, відомого також як замок Тюрі (Thury Gyögy, Угорщина). Програму фестивалю складають музика і танці угорців та народна музика з усього світу, яку виконують фольклорні колективи [12].

Англійський середньовічний фестиваль у замку Херстмонсо (Herstmonceux Castle), побудованому в XV ст. за 70 км на південь від Лондона, вважається одним із найбільш достовірних щодо відтворення культури й атмосфери середньовіччя. Це один із найбільших фестивалів в країні: щороку на нього з'їжджається близько 2000 професійних акторів та аматорів, а за їхніми виставами спостерігає понад 25 тис. туристів.

Влітку у Гейдельберзькому замку (ФРН) упродовж місяця відбувається «Театральний фестиваль у замку» (Heidelberger Schlossfestspiele). Репертуар заходу включає вистави від драми до оперети. Фестиваль у Замку Пералади поблизу Барселони – є найзнаменитішим фестивалем в Іспанії із середньовічною атмосферою, який проходить щороку в липні та серпні посеред квітучих садів, що оточують замок XIV ст. Літні концерти оживають у голосах та інструментах престижних виконавців, занурюючи публіку у магію літніх ночей. Програма включає різні жанри мистецтва, від грандіозних опер до експериментальних танцювальних постановок.

Популярним заходом, на який щороку приїздять до 50 тис. туристів, став Міжнародний фестиваль духів та примар, що відбувається у Бойницькому замку (Словакія). Для любителів гострих відчуттів тут проводяться нічні фестивалі-екскурсії. Багато похмурих і кривавих історій, пов'язаних з цим місцем, лягли в основу готичної культурної програми, що організовується двічі на рік. На час його проведення на території замку встановлюється велика кількість атракціонів та розваг. Кожен фестиваль присвячений якійсь новій темі [5].

У бельгійському замку Альден-Бізен традиційними стали фестивалі флористики Fleuratour. Кожна команда, яка вирішила взяти участь у заході, отримує в своє розпорядження певну локацію замку, в рамках якої за відведений час має реалізувати свою творчу ідею. Весь замок від підвального приміщення до горища перетворюється в ці дні на барвисті квіткові прикраси. Під час фестивалю у замку відбувається вражаюче квіткове шоу капелюхів, як для жінок, так і для чоловіків. Щорічно Алден Бізен наприкінці вересня відвідує близько 16 тис. гостей з різних країн [13].

У замку Кардіфф (Велика Британія) щороку наприкінці вересня відбувається осінній сирний фестиваль. В одному замку можна скуштувати 450 видів британських сирів, включно з сирами з буйволиного молока. Фестиваль супроводжує різноманітна історична реконструкція на тему сирного виробництва [9].

Свої особливості має фестиваль «Градозамецька ніч» (Hradozámecká noc), що став уже традиційним у Чехії. Фестиваль представляє архітектурні пам'ятки у

нетрадиційний час і з нетрадиційною програмою – нічні прогулянки замками, театральні постановки та музичні виступи, нічні банкети. Організатором фестивалю виступають Національний інститут пам'яток (Národní památkový ústav), Міністерство культури Чеської республіки, головний медіа-партнер – чеське телебачення. Серед місць, які приймають гостей у дні фестивалю, такі відомі замки Чехії як Чеський Штернберг (hrad Český Šternberk), Добржиш (zámek Dobříš), Конопіште (zámek Konopiště), Кршивоклат (hrad Křivoklát) та багато ін. У Празі свої двері гостинно відчиняють Хвальський замок (Chvalský zámek), Замок Слованка (zámek Slovanka), а також сади під Празьким градом (Zahrady pod Pražským hradem). Фестиваль охоплює понад дев'яносто палаців і замків на усій території Чехії [6].

Таким чином, багатофункціональність та багатогранність фестивалю зумовлює його універсальність в сучасній культурі. Він активно використовується як засіб ведення культурного діалогу працівниками замкових комплексів Європи. Замки в сучасних умовах слугують важливою локацією подієвого туризму, що сприяє промоції пам'яток архітектури, історії та культури національного значення.

Замки відіграють важливу роль у розвитку ділового туризму. Останній є досить багатограним та охоплює широке коло поїздок: індивідуальні ділові поїздки співробітників компаній з метою ведення переговорів, участі у презентаціях та ін.; поїздки на конгреси, конференції, семінари; виставкове обслуговування; інсентів-туризм (заохочувальний) туризм; обслуговування делегацій. Важливу роль у розвитку цього напрямку туризму відіграють, наприклад, королівський замок Шамбор (Франція), замок Santa Catalina (Іспанія), замки Добржиш, Крмржиж, Сихров (Чехія), Мошне (Польща) та ін.

У стінах замків Європи проводяться різноманітні презентації, виставки, паради, свята, гала-вечері, політичні і культурні події, весілля та сімейні свята, ювілеї приватних осіб та всесвітньо відомих корпорацій.

Таким чином, замкові комплекси Європи активно включені до розвитку культурного, ділового туризму. Проведення на території замків історичних реконструкцій, різноматематичних фестивалів, святкових заходів, використання їх приміщень для організації професійних заходів сприяє використанню замків як засобу соціально-культурної комунікації, збереження та популяризації культурної спадщини, національних скарбів, вихованню естетичних смаків, розвитку туризму в регіонах.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Быкова Ю. М. Перспективы развития мистического туризма в Европе. URL: <https://elib.gstu.by/bitstream/handle/220612/25319/223-225.pdf?sequence=1> (дата звернення: 07.05.2022).
2. Вережкина Л. Фестиваль как специальное мероприятие: продвижение – проведение – оценка эффективности. URL: www.pr-club.com/assets/files/pr_lib/pr.../verevkina.doc (дата звернення 20.05.2022).
3. Воронина А. Б. Фестивальный туризм, как значимая составляющая событийного туризма. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского*. Серия «География». Том 24 (63). 2011. №1. С. 161–172.
4. Капустіна Н. І., Бекетова В. М. III Всеукраїнський музейний фестиваль. *Музейний простір*. 2011. № 1. С. 29.
5. Международный фестиваль духов и привидений. URL: <https://slovakia.travel/ru/mezhdunarodnyi-festival-dukhov-i-prividenii> (дата звернення 21.05.2022).
6. Ночь дворцов и замков Чехии. URL: https://czech-transfer.com/hradozamecka_noc/ (дата звернення 21.05.2022).

7. Публічний електронний словник української мови. URL: <http://ukrlit.org/slovnyk/%D0%B7%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%BA> (дата звернення: 21.04.2022).
8. Пустиннікова І. С., Безпалова Н. Ю. Середньовічні замки Європи. Ілюстрована енциклопедія. Харків: Мікко-Сервіс, 2010. 160 с.
9. Фестивали сыра в Европе. URL: <https://gunswood.com/2019/11/13/festivali-syra-v-evrope-spisok-dlya-gurmanov/> (дата звернення 21.05.2022).
10. Фокин С. П. Терминологические особенности замкового туризма. *Международная научно-практическая конференция «Наука, образование, культура»*, 10 февраля 2017. URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/96-97_0.pdf (дата звернення: 01.05.2022).
11. Чайка П. Историческая реконструкция в Европе. URL: <https://travel-in-time.org/puteshestviya-vo-vremeni/istoricheskaya-rekonstruktsiya-v-evrope/> (дата звернення: 01.05.2022).
12. European Association of Folklore Festivals. URL: <https://eaff.eu/ru/festivals/835-2560-history-and-folklore-castle-festival> (дата звернення 20.05.2022).
13. Fleuramour – моя цветочная страсть. URL: <https://translate.google.de/?hl=ru&tab=rT&sl=ru&tl=uk&text=Fleuramour%20%E2%80%93%D0%BC%D0%BE%D1%8F%20%D1%86%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C&op=translate> (дата звернення 21.05.2022).
14. World Heritage List. URL: <https://whc.unesco.org/en/list> (дата звернення: 21.04.2022).

**Галина Островська,
Юлія Будна
м. Тернопіль**

ІВЕНТИВНИЙ ТУРИЗМ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Анотація: *Дозвілля, у всій своїй багатоманітності, характеризується значною виховною цінністю, що дає змогу розглядати його не лише як засіб культурного розвитку людини, але й як необхідну умову, що впливає на рівень комфорту та якість сучасного життя. Нині культура – це складний суспільний феномен, що відіграє значну роль у життєдіяльності людини: праця, побут, дозвілля, спосіб життя як окремої особи, так й усього суспільства, менталітет тісно пов'язані з рівнем розвитку культури.*

Ключові слова: *туризм; івент-індустрія, івентивний туризм; культурний захід, івент-проект.*

Вступ. Майбутнє світової цивілізації безпосередньо залежить від вектору культурних трансформацій, що актуалізує осмислення ролі та значення туризму, як глобального соціокультурного феномену. Будучи потужним інструментом поширення культурних інновацій у світі, туризм формує величезний сектор світової економіки. За оцінками Всесвітньої туристської організації, в останні роки туризм посів перше місце серед галузей світового господарського комплексу за обсягом експорту товарів і послуг. Так, у сфері міжнародного туристського обміну щорічний обіг коштів становить біля 3 трлн. доларів. За цих умов темпи зростання туристичної галузі в більшості країн світу перевищують темпи зростання промислового виробництва, маючи при цьому екологічні та економічні переваги [3].

В XXI ст. глобалізація сфери міжнародного туризму зумовлює перманентне зростання конкуренції між популярними напрямками та пошук оптимальних позицій